

УДК 811.111'38

DOI: 10.31891/2415-7929-2019-19-13

ДМИТРОШКІН Д. Е.

Хмельницький національний університет

КООРДИНАТИВНА КОМПОЗИТА В АМЕРИКАНСЬКОМУ СПОРТИВНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ

У статті розглянуто численні підходи до визначення типу композити в смачній англійській мові. Автор звертає увагу на координативний тип поєднання компонентів спортивної композити в американському медіадискурсі. Виділено основні форми та архітектоніку побудови спортивної координативної композити. Розглянуто сема тинку таких лексичних утворень та подано алгоритм визначення координативних композит.

Ключові слова: координативна композита, американський спортивний медіа дискурс, екзоцентриа, ендоцентриа, числівникові композити

DMYTROSHKIN D.

Khmelnyskiy National University

COORDINATIVE COMPOUND WORDS IN AMERICAN SPORTS MEDIA DISCOURSE

Compound words are characterized by semantic and structural motivation due to the components that make up these words. The relationship between the components of compound words is quite complex, as they can change their meaning when creating a compound word. Moreover, there is a process of modification between the components of a compound word, and they themselves are subject to certain grammatical rules.

Depending on the combination of components, there are two types of relationships: subordinate and coordinate. In subordinate components, one component semantically affects (modifies) another. Coordinative compound words are formed copulatively (by combining), without the semantic influence of one component on another.

Coordinative compound words are primarily formed in colloquial layer of lexes. They are characterized by simple morphological form and semantic accuracy. However, coordinative-type compound words are not frequently used.

Components of coordinative compound words evenly share features of a basic component. They may represent a combination of synonyms and antonyms (*sour-sweet*), parallel notions of synonymic doublets (*coach-trainer*).

Moreover, coordinative compounds of American sports media discourse may be represented by compound words specific only to the aforementioned sphere. These lexical units may be formed with the help of pronouns, numeral, and proper names. A great deal of coordinative-type compound words use numeral to represent quantitative aspects of sports. They are always occasional and are not fixed in dictionaries as quantitative aspects they render may range within physical capacity of athletes and sports. Compound nouns that use proper names as their components always render a type of a match or characteristics of a certain sports event, in which people, whose names are indicated by the components, take part.

An algorithm to distinguish coordinative compounds from other types of compound lexical units has been elaborated.

Keywords: coordinative compound words, American sports media discourse, exo-centric relations, endo-centric relations, numeral-type compound words.

Композити характеризуються семантичною і структурною мотивацією відповідно до компонентів, що утворюють ці слова. Відношення між компонентами в складі композиту досить складні, адже вони можуть змінювати своє значення при творенні композиту. До того ж, між компонентами композиту відбувається процес модифікації, а самі вони підлягають певним граматичним правилам.

Залежно від поєднання компонентів, виділяють два типи відношень: субординативні та координативні. В субординативних компонентах один компонент семантично впливає (модифікує) інший. Координативні композити слова утворюються копулятивно (шляхом поєднання), без семантичного впливу одного компонента на інший.

Метою даного дослідження є проаналізувати спортивні композити координативного типу, визначити їх семантичну будову та способи вживання в спортивному медіа дискурсі.

Нерідко в архітектоніці композитів актуалізується більш конкретне значення кореневої основи корелятивної фрази етимону. Так, наприклад, *top-shelf* позначає удар під поперечку воріт і є більш уточненим, ніж фраза *top shelf*, яка позначає будь-який верхній ярус або полицю. Іноді, компонент композиту нагадує флексійну форму, яку не можливо використати у фразі. Літери [-z, -s], які приєднуються до першого компоненту (*linesman*) присвійний ад'єктивний суфікс, присвійні прикметники типу *line's* не використовуються таким чином у фразах [1, с. 132–135].

В більшості синтетичних мов відношення між компонентами композиту не отримали достатньо повного висвітлення в лінгвістичних дослідженнях. В англійській мові, що належить до мов аналітичного типу, окрім композитів-біномів, також спостерігається утворення багатокомпонентних композитних голофрастичних конструкцій (полікомпонентні лексичні одиниці, утворені за рахунок злиття речення в єдиний вираз, часто зі зміною граматичного значення), представлених переважно в оказіональній сфері, наприклад *inside-the-park homerun*. Такий розподіл можна застосувати і до спортивних композитів американського медіадискурсу. Для англійської мови характерним є широке використання розгалуженої

системи словотвірних засобів, тенденція до вираження будь-якої думки, наскільки складною вона не була б, на думку носіїв мови, має набагато більші змістовні експресивні можливості, ніж словосполучення [2].

Композити поєднують стислість та семантичну насиченість, тому перевага надається компресивній конструкції, що виражається композитом, у чому виявляється важлива тенденція мови – економія мовних засобів та зусиль [3].

В англістиці загальноприйнято розрізняти чотири типи композитів: ендоцентричні, екзоцентричні (бахуврихі), копулативні (дванда), аппозиційні (таблиця 1.1). Ендоцентричні композити мають ядерний конститuent, що визначає семантичну структуру композиту (*line chnage*). В екзоцентричних композитах відсутній ядерний конститuent, а їх загальне значення не є сумою значень його компонентів (*meatball*). Копулативні композити – це слова, із двома семантичними ядерними конститuentами (*coach-manager*). Аппозиційні композити мають дві протилежних ознаки, які класифікують композит (*bittersweet*) [4].

Таблиця 1

Типи композитів в англійській мові

ТИП композиту	ПОЯСНЕННЯ	ПРИКЛАДИ
Ендоцентричний	A+B позначає певний тип Б	<i>sweepcheck, snapshot</i>
Екзоцентричний	A+B позначає певний тип невираженого семантичного головного компоненту	<i>meatwagon, ball hog</i>
Копулативний (координативний)	A+B позначають суму того, що позначає А і Б окремо	<i>offense-defense</i>
Аппозиційний	А і Б дають різне позначення одного і того ж референта	<i>bittersweet</i>

У координативних композитах один компонент не впливає на інший. Обидва компоненти і структурно, і семантично незалежні, пор: *ant-bear, bye-bye* тощо.

Компоненти цих композитів належать, як правило, до однієї частини мови, мають приблизно однакові лексико-семантичні характеристики, і також часто належать до тієї семантичної групи.

Координативні композити можна поділити наступним чином:

1) складені – позначають особу або предмет, який одночасно виконує дві або більше дії, наділений двома характеристиками тощо, напр.: *actor-director-manager, driver-collector, officer-director*;

2) редуплікативні – повторення тієї самої основи, напр.: *boo-boo, ack-ack, goody-goody*. Багато таких композитів цього типу є наслідком ономапоєї (звуконаслідування).

3) римовані форми – основи із зміненою кореневою голосною, як, наприклад, *ding-dong, tick-tack*, або основи з різними початковими приголосними, але однаковими закінченнями, напр.: *boogie-woogie, walkie-talkie, willy-nilly*.

Редупліковані композити можуть іноді поєднувати основи за допомогою сполучника чи прийменника, напр.: *heart-to-heart, cheek-to-cheek, such-and-such, six-by-six*.

Координативні композити найчастіше формуються в розмовному пласті лексики. Вони характеризуються простою морфологічною формою і семантичною влучністю. Однак, композитів координативного типу у лексиці мало.

У кількісному відношенні координативні іменники-композити суттєво поступаються субординативним. Компоненти цих композитів структурно і семантично незалежні, напр.: *Screw-wrench* «Ключ-вивертка».

Сюди відносяться також іменники-редуплікати, але ми пропонуємо розглядати їх окремо, оскільки вони мають власний мовний статус і використовувати інші частини мови.

Л. Бауер фактично вважає всі сучасні класифікації дискусійними (наприклад, на його думку, композити, як наприклад *pitstall* потрібно розглядати як координативні, а не як кармадхарая) [6]. Дж. Буїджа наголошує на тому, що «координативні/аппозиційні композити відрізняються від дванда тим, що вони знаходяться в однині» [5].

У класифікації Дж. Буїджа, хоча і композити санскритського генезису дванда (з подвійною множиною або флексією множини) відділені від координативних (які мають однину), розрізнення екзоцентричних і ендоцентричних композитів від слів бахуврихі і координативних композитів спричиняє чимало випадків, коли координативні слова дванда є екзоцентричними, а аппозиційні координативні композити – ендоцентричними [5].

Більше того, поки у детермінативних і координативних композитах головним залишається відношення між складовими компонентами, в присвійних композитах – «присвійне» відношення залишається єдиним відношенням між цілим композитом і відсутнім ядром. Наприклад, те, що С. Ольсен називає координативним композитом (*coach-trainer*) М. Гаспельмат і А. Спенсер називають аппозиційним (*rookie-skater*). Л. Блумфілд, як правило, використовував поняття «субординативний» і «координативний», однак структура цієї класифікації не враховує той факт, що і субординативні і координативні композити можуть бути екзоцентричними [7, с. 34–78].

Семантична екзоцентричність композитів англійської мови, здається, обмежена концептосферами, що позначають живі істоти (люди, тварини вищих класів) [5]. Більш того, з усіх семантично екзоцентричних композитів, до продуктивного класу належать лише представлені у прикладі (б), в той час коли композити, представлені у прикладі (в) зустрічаються дуже рідко.

В лексичних одиницях типу:

а) *midback-forward
fielder-catcher*

б) *the amateur-professional gap
the offense-goalie battle
a pass-shoot tactics*

є два опорні компоненти, що дає нам підставу називати їх координативними композитами (або дванда, із санскриту).

Координативні композити ми пропонуємо ділити на дві групи. Головною ідеєю такого поділу є те, що всі координативні композити діляться на два класи, залежно від їх інтерпретації. У прикладі (а) кожне утворення позначає поняття, яке характеризується обома компонентами композиту. *Midback-forward* – це і півзахисник і форвард. Такий тип координативних композитів іноді називають аппозиційними. І навпаки, слова дванда у прикладі (б) позначають два поняття, які мають певне відношення до наступного іменника. Так, наприклад, *the amateur-professional gap* – це прірва між аматорами і професіоналами. Якщо ж наступний іменник дозволяє два варіанти інтерпретування, композит, в принципі, стає двозначним. *Coach-trainer personnel* може позначати команду, яка складається з людей, що є тренерами терапевтами, і команду, яка складається з тренерів і терапевтів окремо. Деякі вчені, зокрема С. Ольсен, А. Спенсер, Дж. Б'юдж, вважають, що композити дванда зустрічаються рідко в англійській мові, але в нещодавно написаній праці С. Ольсена наведено сотні закріплених у мові утворень [4].

Окремо Н. Фабб звертає увагу на координативні композити, в яких обидва компонента певною мірою рівномірно розподіляють ознаки опорного компонента. Координативні композити можуть бути комбінацією синонімів: антонімів *sour-sweet*, паралельних понять синонімічних дуплетів *coach-trainer (personnel)*.

Американський спортивний медіадискурс характеризується широким вживанням композитів із різними компонентами. У дослідженні були виявлені координативні спортивні композити, компонентами яких є числівники та займенники, що не є поширеним в англійській мові та не вивчалось раніше лінгвістами. Такі композити будуються за наступною схемою (табл. 2).

Таблиця 2

Схема утворення композитних іменників із компонентами числівника та займенника

1 компонент	2 компонент	Композит
Основа числівника	Основа займенника	<i>2-nothing</i>
Основа числівника	Основа числівника	<i>3-2</i>

Як ми бачимо з таблиці 2, композити даного типу не мають детермінанту і детермінату, а відсутність головного компоненту вказує на координативний характер внутрішньої семантики конститuentів.

Говорячи про займенники, необхідно зазначити, що в даному випадку вживаються переважно заперечні та неозначенні займенники (*nothing, none, some*).

Поширеними є композити, компонентами яких є числівники, які ми пропонуємо називати «числівниковими композитами». Числівникові композити також можуть складатися лише з самих числівників. У такому випадку композит виконує функцію означення, а їх переклад вимагає описового варіанту. Значення таких композитів особливе, адже воно може містити в собі різні емотивно-експресивні відтінки. Відношення між компонентами таких слів не мають субординативний характер, а кожен окремий компонент лише позначає рахунок у грі. Так, наприклад, *3-2 game* вказує на гру, рахунок в якій, на такий момент 3-2. Від контексту залежить і значення такого композита, що в свою чергу експлікує позитивне або негативне оцінювання ситуації. Такий вираз може не лише позначати рахунок як констатований факт, а й виражати щойно забитий гол, набране очко тощо. Так, по закінченню хокейного матчу коментатор сказав: *“Devils secured their finals in a 3-2 game against the Senators”*, що буквально означає – *Дияволи забезпечили собі вихід до фіналу перемогою з рахунком 3-2 у грі з Сенаторами*. Різниця в експресії такого виразу відчувається, якщо проаналізувати, сказану, буквально за хвилину до цього, цим же коментатором фразу: *“this is unbelievable but Jeff Friesen scores for the 3-2”*, що, відповідно до контексту, перекладається як – *неймовірно, але Джеф Фрізен робить рахунок 3-2*. Тобто, даним виразом коментатор не називає рахунок у грі, а робить акцент на забитому голі. Наведений вище приклад підкреслює експресивність, яку містить числівниковий композит, що є характерним саме для американського спортивного медіадискурсу, адже, для прикладу, той самий епізод зовсім по іншому прокоментував канадський коментатор, який сказав так: *“Friesen scores and puts the Devils up by a goal”*. Лексичні одиниці такого типу є оказіональними, адже вони не закріплені у словниках і можуть вживатись і без іменника, який вони описують. У такому випадку вони не лише виконують номінативну функцію, а позначають цілісне явище, тобто являють собою певного роду еліпсис або субстантиваційну ілюстрацію феномена, наприклад: *Bryant bangs it home and its 73-58 now. Браянт кладе ще один у кошик. Зараз у нас рахунок 73-58*. Такі числівникові композити можуть позначати не лише рахунок гри, а й ситуацію на спортивному майданчику, яка пов'язана з певними числами, набраними очками тощо. Таке вживання особливо характерне такому виду спорту як бейсбол, де окрім

рахунку, числами виражається фактично кожен епізод гри. Так, наприклад, часто можна побачити вирази типу *1–2 pitch*, *3–1 swing*, *2–0 strike*, *1-out single* тощо. У цьому випадку цифри позначають співвідношення так званих *болів* та *страйків* під час гри, а іменник – дії, рухи гравців. *Lee delivers a 1–2 pitch, and its in the dirt. Лі подає при одному болі та двох страйках, і м'яч подає в землю*. Подібно до наведених вище прикладів, числівникові композити даного типу також можуть виражатися у функції іменника, наприклад: *Sabathia delivers a 2–1, and it's a strike. Сабатія подає при рахунку 2–1 і це страйк*.

Вживання таких лексичних одиниць є дуже поширеним, але вони не закріплені у словниках, адже не мають стійкої форми. Всі числівникові композити ми розглядаємо як оказіональні, їх графічна форма свідчить про композитний характер, а відношення між компонентами мають лише координативний характер.

Окрім числівникових композитів, американський спортивний медіа дискурс також характеризується великою кількістю складних лексичних утворень із компонентами власних назв. Так, зокрема, існують композити, в архітектоніці яких присутні лише власні назви. Такі лексичні одиниці носять координативний характер і вживаються лише з іменником, наприклад *Federer-Nadal competition*. Відношення між даними компонентами можна представити у вигляді синтаксичної конструкції *competition between Federer and Nadal*. Обидва компоненти позначають гравця, а їх графічна форма дає нам підстави вважати такі конструкції композитними. Іноді, композити даного типу можуть виражати групи людей, команди, географічні території, наприклад *you can't be sure about the winner in Patriots-Jets rivalry. Ніколи не знаєш хто виграє у протистоянні між Петріотс і Джетс*.

Іноді виникають труднощі з ідентифікацією типу композитного номінанта. Це зумовлює потребу у описі єдиного підходу до вивчення композитних номінантів. Проаналізувавши класифікації різних лінгвістів та розглянувши всі можливі способи основокладання на матеріалі американського спортивного медіадискурсу, ми виробили власний принцип для визначення типу композиту, зокрема визначення координативної композити. Такий принцип також допоможе уніфікувати термінологію та віднести малочисленні класи композитів до запропонованих нами основних класів, відповідно до їх семантичних та граматичних особливостей.

Якщо композит позначає два збірних поняття, які надають референту дві окремі ознаки, можуть вживатись окремо, не втрачаючи свого значення при їх перестановці або за межами контексту, такий композит є координативним. Характерні риси: відсутністю модифікації одного компонента іншим, відсутністю ядерного компоненту, обидва компоненти семантично рівноцінні. Складається з: іменникових, дієслівних, рідше прикметникових основ, і позначає позиції гравців та спортивного персоналу, предмети екіпіровки, тактику гри, рухи гравців, виконання певних прийомів. Сюди також відносимо рекційні, аблативні, аппозиційні, римовані та рекурсивні композити. Інші назви (за термінологією та класифікаціями різних лінгвістів): агрегативні композити, копулативні композити, дванда, адитивні.

Наприклад: *pass-rush* (тактичний хід – пас із проривом), *to pinhook* (махлювати на перегонах).

Таблиця 3

Принцип ідентифікації композит

Тип композиту	I компонент коренева основа	II компонент коренева основа	Приклад
Координативний	Іменник, прикметник, дієслово	Іменник, прикметник, дієслово	<i>pass-rush, to pinhook</i>

В сучасній англійській мові можна виділити три найбільших типи композитів: координативний, субординативний та бахуврихі, кожен з яких, відповідно до семантичної структури, має підвиди екзоцентризмів та ендоецентризмів. Окрім того, зазначені вище види можуть по-різному називатися в працях вітчизняних та зарубіжних лінгвістів. Дослідження також встановило, що координативні типи композит часто утворюють незвичні типи композит, які часто зустрічаються в американському спортивному медіадискурсі, але досі не були детально описані та внесені в попередні класифікації. До таких належать композити із компонентом основи числівника, із корелятом власної назви та телескопізми. Перспективи подальшого дослідження зумовлені необхідністю більш ґрунтовного аналізу композитних номінантів американського спортивного медіа дискурсу з метою виділення нових типів композит, раніше не досліджених лінгвістами.

Література

1. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка / И. В. Арнольд. - М.: Знание, 2000. - 432 с.
2. Омельченко Л.Ф. Особенности английской композитной номинации / Л.Ф. Омельченко, В. Самохина (Дмитренко), Т. Мороз // тези доповідей Всеукраїнського наукового форуму Сучасна англістика: Стереотипність і творчість. - Х.: 2006. - №45. - С. 134–139.
3. Мешков О.Д. Проблемы композитной семантики : автореф. дис. на соискание уч. степени доктора. филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки" / О.Д. Мешков. - Москва, 1988. - 29 с.
4. Дмитрошкін Д.Е. Композитні номінації концептосфери спорт (на матеріалі американської преси) / Д.Е.Дмитрошкін // Вісник. Зб. наук. статей Київськ. міжнар. ун-ту. Серія Іноземна філологія. - К.: Правові джерела, 2009. - вип. 5. - С. 120–139.
5. Booij G. E. Compounding and construction morphology / G. Booij // The Oxford handbook of compounding. - Oxford: Oxford University Press, 2009. - P. 201–216.
6. Bauer L. Typology of compounds / L. Bauer // Rochelle Lieber and Pavol Štekauer (eds.). - 2009. - P. 343–356.

7. Spencer A. Morphological Theory: An Introduction to Word Structure in Generative Grammar / A. Spencer. - Cambridge: Cambridge University Press, 1991. – 267 p.
8. Зацний Ю. А. Шляхи і способи збагачення сучасної розмовної лексики англійської мови / Ю. А. Зацний // Нова філологія. – 2009. – Вип. 34. – Запоріжжя: ЗНУ. – С. 189–195.

References

1. Arnold Y. V. Leksykologiya sovremenogo anghliyskogo iazyka / Y. V. Arnold. - M.: Znaniye, 2000. – 432 s.
2. Omelchenko L.F. Osobennosti anghliyskoi kompozitnoi nomynatsii / L.F. Omelchenko, V. Samokhina (Dmytrenko), T. Moroz // tezy dopovidei Vseukraiinskogo naukovogo forumu Suchasna anghlistyka: Stereotypnisti i tvorchist. – Kh.: 2006. – #45. – S. 134–139.
3. Meshkov O.D. Problemy kompozitnoi semantiki : avtoref. dys. na soiskaniye uch. stepeni doktora. filol. nauk : spec. 10.02.04 “Germanskiye iazyky” / O.D. Meshkov. – Moskva, 1988. – 29 s.
4. Dmytroshkin D.E. Kompozytni nominatsiyi kontseptosfery sport (na materialy amerykanskoyi presy) / D.E.Dmytroshkin // Visnyk. Zb. nauk. statei Kyivsk. mizhnar. un-tu. Seriya Inozemna filologiya. – K.: Pravovi dzherela, 2009. – vyp. 5. – S. 120–139.
5. Booij G. E. Compounding and construction morphology / G. Booij // The Oxford handbook of compounding. - Oxford: Oxford University Press, 2009. – P. 201–216.
6. Bauer L. Typology of compounds / L. Bauer // Rochelle Lieber and Pavol Štekauer (eds.). – 2009. – P. 343–356.
7. Spencer A. Morphological Theory: An Introduction to Word Structure in Generative Grammar / A. Spencer. - Cambridge: Cambridge University Press, 1991. – 267 p.
8. Zatsnyi Yu. A. Shliakhy i sposoby zbagachennia suchasnoyi rozmovnoyi leksyky anghliyskoyi movy / Ju. A. Zatsnyi // Nova filologiya. – 2009. – Vyp. 34. – Zaporizhya: ZNU. – S. 189–195.

Надійшла / Paper received: 06.09.2020

Надрукована / Paper Printed : 04.11.2020